

LAKIALOITE 37/2012 vp

Laki rikoslain 23 luvun 3 §:n, ajokorttilain ja sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Rattijuopumustapauksissa kuolleita on 2000-luvulla ollut keskimäärin 80 henkilöä vuodessa. Liikenneonnettomuuksissa kuolleiden määrä vuodessa on 2000-luvulla ollut keskimäärin n. 370 henkilöä. Näistä joka neljäs on kuollut onnettomuudessa, jossa joku osapuolista on ollut alkoholin vaikutuksen alainen. Joka viidennessä liikennekuolemassa kuljettaja on ollut rattijuoppo. Selvään kuljettajaan verrattuna 0,2—0,4 promillen humala nostaa onnettomuusriskin noin 1,5-kertaiseksi. Jo 0,2 promillen humala vaikeuttaa tarkkaavaisuuden jakamista. Alkoholin vaikutuksesta pysähtymismatka pitenee, virheelisten toimintojen määrä lisääntyy ja toimintakyky kriittisissä tilanteissa heikkenee.

Norjassa promilleraja laskettiin 0,2 promilleen vuonna 2001. Seurantatutkimuksen mukaan rattijuoppojen osuus on selvästi vähentynyt ja rattijuopumuksen vastaisuus lisääntynyt. Ruotsissa promilleraja laskettiin 0,2:een vuonna 1990. Tutkimuksen mukaan rattijuopumus on vähentynyt sen jälkeen. Myös liikenneonnettomuudet sekä kuolonkolarit ovat vähentyneet. Lisäksi kuljettajat ovat ajaneet aiempaa vähemmän alkoholin vaikutuksen alaisena ja rattijuopumuksesta kiinnijäänneillä veren alkoholipitoisuudet olivat aiempaa alhaisempia. Pohjoismaiden keskinäisessä vertailussa Suomi ja Tanska jäävät jälkeen Ruotsista ja Norjasta. Ruotsissa väkilukuun suhteutettu tieliikenneonnettomuuksissa kuolleiden määrä sataatuhatta asukasta kohden oli vuonna 2008 noin 4,5 ja Norjassa 5,5.

Suomessa vastaava luku oli noin 6,5 ja Tanskassa noin 7,2. Promilleraja on Ruotsissa ja Norjassa 0,2, kun se Suomessa ja Tanskassa on 0,5.

Jo yli 0,2 promillen alkoholimäärän on tutkimusten mukaan todettu vaikuttavan kuljettajan ajosuoritukseen. Onnettomuusriski kasvaa selvästi 0,35 promillesta ylöspäin. Siksi rattijuopumuksen promillerajaa olisi laskettava nykyisestä ja pyrittävä liikenteessä täysraittiuteen. Tiukemmalla lainsäädännöllä on ennalta ehkäisevä vaikutus, ja promillerajan laskeminen tuo myös mukanaan muutoksen tiellä liikkujien moraaliin.

Alkoholin palamisnopeus ja vaikutukset ovat hyvin yksilöllisiä, jopa niin, että promilleraja alittuu, mutta alkoholi vaikuttaa kuitenkin ajosuoritukseen. Nykyinen maantieliikenteen promilleraja (0,5) johtaa siihen, että vähäinen alkoholin nauttiminen esimerkiksi ruokailun yhteydessä on täysin sallittua, vaikka henkilö olisi heti alkoholia nautittuaan lähdössä kuljettamaan ajoneuvoa. Promillerajojen ongelmallisuus ilmenee poliisin ratsioissa väärinarviointina. Kuljettaja on kuvitellut nauttineensa vain sallitun määrän alkoholia, mutta alkoholia onkin verressä enemmän.

Ratsiatutkimusten mukaan Suomessa vuosittain jää kiinni noin 27 000 rattijuoppoa. Rattijuopoista noin 10 prosenttia on 18—24-vuotiaita. Erityisesti juuri nuorten kuljettajien kohdalla promillerajojen antama liikkumavara helposti yliarvioidaan ja autoa tai venettä kuljetetaan alkoholin vaikutuksen alaisena. Lähes kaikkien

suomalaisten tuntema liikenneturvallisuuden iskulause "jos otat, et aja" on nykyisen lainsäädännön valossa "jos otat paljon, et aja". Näin asian ei kuitenkaan tulisi olla, vaan olisi annettava vahva signaali siitä, että alkoholi ja ajaminen eivät kuulu yhteen. Erityisen tärkeää on vaikuttaa nuorten kuljettajien asenteisiin ja tottumuksiin. Selkeällä alkoholinkäytön nollatoleranssilla viestitettäisiin nuorille oikeasta liikennekäyttäytymisestä ja vähennettäisiin kaveripiirin painostusta kuljettajan alkoholinkäyttöön.

Tämänhetkinen rattijuopumukseen liittyviä ajokieltoja koskeva lainsäädäntö aiheuttaa myös huomattavasti lisätyötä tuomioistuinlaitokselle. Poliisiviranomainen määrää ensin väliaikaisen ajokiellon, minkä jälkeen rikos menee syyteharkintaan ja syyttäjä tekee päätöksen asian käsittelystä tuomioistuimessa. Käytännössä tähän rutiiiniin kuluu kohtuuttoman paljon työvoimaa ja -aikaa verrattuna siihen, että väliaikaisen ajokiellon määräävä poliisipäällystään kuuluva henkilö voisi suoraan päättää ajokiellosta sakko-rangaistusta koskevan rangaistusmääräysmenettelyn yhteydessä. Näin menettely olisi yhdenmukainen myös sen kanssa, että poliisi on toimivaltainen määräämään ajokieltoon toistuvien liikennerikkomuksien vuoksi.

Rattijuopumukseen liittyvissä ajokieltoasioissa toimivalta tulisi siirtää tuomioistuimelta poliisille, kuitenkin niin, että ajokiellon määrääminen törkeissä rattijuopumustapauksissa jäisi edelleen yksinomaan tuomioistuimen toimivaltaan. Samoin niissä tapauksissa, joissa kuljettaja ei myönnä rikettään tai mukana on useampia osapuolia, jäisivät tapaukset edelleen tuomioistuinten toimivaltaan. Kansalaisten oikeusturvan takaisi se, että poliisin ajokieltoa koske-

vasta päätöksestä voisi luonnollisesti valittaa toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

Kuljettaja syyllistyisi rattijuopumukseen, jos veren alkoholipitoisuus ajon aikana tai sen jälkeen olisi vähintään 0,2 promillea tai jos litrassa uloshengitysilmaa on vähintään 0,08 milligrammaa alkoholia. Edelliset kuuluisivat rangaistusmääräysmenettelyn piiriin, joista voidaan määrätä sakko tai enintään 6 kk vankeutta. Käytännössä poliisimies kirjoittaisi sakon ja määräisi aina kuljettajan paikanpäällä väliaikaiseen ajokieltoon sekä tarkkuusmittaukseen tai veriko-keeseen. Poliisipäällystään kuuluva henkilö määräisi varsinaisen ajokiellon. Kuljettajalla olisi aina mahdollisuus valittaa, jolloin käsittely siirtyisi kärjäoikeuteen. Sakon suuruus määräytyisi sisäministeriön vahvistaman taulukon mukaan 0,2 promillesta ylöspäin.

Erityisesti siinä tapauksessa, että rattijuopumuksen promillerajaa lasketaan, on erittäin tärkeää siirtää toimivalta rattijuopumustapausten seuraamusmenettelyissä poliisille. Noin 95 % rattijuopumuksista saataisiin poliisin hoidettavaksi sakkomenettelyllä ja ajokiellolla. Poliisin sakkorangaistusta koskevalla rangaistusmääräysmenettelyllä säästettäisiin yhteiskunnan varoja yhteensä kymmeniä miljoonia euroja. Säästöt syntyisivät niin poliisissa, syyttäjällä kuin tuomioistuimissakin. Vaikutukset tuntuisivat laajalti koko yhteiskunnassa resurssisäästöinä, kun aikaa ei kuluisi kärjäoikeuden käsittelyisä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rikoslain 23 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 23 luvun 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1198/2002, seuraavasti:

23 luku

Liikenne rikoksista

3 §

Rattijuopumus

Joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa tai raitiovaunua nautittuaan alkoholia niin, että hänen verensä alkoholipitoisuus ajon aikana tai

sen jälkeen on vähintään 0,2 promillea tai että hänellä tällöin on vähintään 0,08 milligrammaa alkoholia litrassa uloshengitysilmaa, on tuomitava *rattijuopumuksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

ajokorttilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan ajokorttilain (386/2011) 64 §:n 1 momentti sekä 67 ja 68 § sekä lisätään lakiin uusi 76 a § seuraavasti:

7 luku

Ajokielto ja muut seuraamukset

64 §

Ajokieltoon määrääminen

Ajokiellon määrää poliisi, jos kuljettajan todetaan syyllistyneen rikoslain 23 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun rattijuopumukseen. Ajokielto määrätään olemaan voimassa enintään viisi vuotta. Poliisiviranomaisen päätöksessä on mainittava ajokiellon viimeinen voimassaolopäivä. Tuomioistuimen on määrättävä moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja ajokieltoon, jos hänen todetaan syyllistyneen rikoslain 23 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen tai 4 §:ssä tarkoitettuun törkeään rattijuopumukseen taikka rikoslain 44 luvun 13 §:ssä tarkoitettuun vaarallisten aineiden kuljetusrikokseen. Ajokielto voidaan jättää määräämättä, jos moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljet-

tajaa ei tuomita edellä mainitusta teosta rangastukseen.

67 §

Ehdollinen ajokielto

Poliisi voi, jollei yleinen etu muuta vaadi, määrätä ajokiellon ehdollisena, jos ajo-oikeus on ajokieltoon määrättävälle ammatin takia välttämätön tai jos siihen on muu erityisen painava syy, eikä teosta ole aiheutunut vaaraa toisten turvallisuudelle. Ajokiellon tai väliaikaisen ajokiellon aikana tai 2 momentissa tarkoitettuna koetusaikana tehdystä teosta ei voida määrätä ajokieltoa ehdollisena.

Ajokielto on ehdollinen poliisin asettaman määräajan (*koetusaika*), jonka pituus on vähintään vuosi ja enintään kolme vuotta. Koetusaika alkaa ehdollisen ajokiellon sisältävän päätöksen julistamisesta tai antamisesta. Poliisiviranomaisen päätöksessä on määrättävä ehdollisen ajokiellon koetusajan päättymispäivä.

68 §

Ehdollisen ajokiellon täytäntöönpano

Poliisin on määrättävä ehdollisena määrätty ajokielto pantavaksi täytäntöön, jos ajokieltoon määrätty syyllistyy koetusaikana 64 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tekoon. Ehdollisena määrätty ajokielto voidaan kuitenkin jättää määräämättä pantavaksi täytäntöön, jos kuljettajaa ei tuomita 64 §:n 1 momentissa tarkoitettusta teosta rangaistukseen. Määrättäessä ehdollinen ajokielto pantavaksi täytäntöön on ajokiellon viimeinen voimassaolopäivä ajokielloista pisimpään voimassa olevan ajokiellon viimeinen voimassaolopäivä. Poliisiviranomaisen päätös pannaan täytäntöön valituksesta huolimatta.

Poliisiviranomaisen päätöksessä on mainittava ne seikat, joiden nojalla ehdolliseksi määrätty ajokielto määrätään pantavaksi täytäntöön. Jollei ehdollisena määrättyä ajokieltoa ole yh-

den vuoden kuluessa koetusajan päättymisestä määrätty pantavaksi täytäntöön, se on rauennut.

76 a §

Ajokiellon saattaminen tuomioistuimen käsiteltäväksi

Jos ajo-oikeuden haltija ei tyydy poliisin hänelle 64 §:n 1 momentin taikka 2 momentin 3 tai 4 kohdan nojalla määräämään ajokieltoon, hänellä on oikeus saattaa asia yleisen alioikeuden käsiteltäväksi. Sitä varten hänen tulee ilmoittaa asia viikon kuluessa ajokieltopäätöksen tiedoksisaamisesta sen paikkakunnan alioikeuden kansliaan, jossa rikos on tehty. Tuomioistuimen on viivytyksettä ilmoitettava asian saattamisesta yleisen alioikeuden käsiteltäväksi ajokiellosta päättäneelle poliisille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 3 §:n 2 momentin 12 kohta seuraavasti:

3 §

Toimivaltaiset virkamiehet ja sakkomääräyksen soveltamisala

Rangaistusmääräyksen antaa syyttäjä. Sakkomääräyksen antaa poliisimies. Sakkomääräyksessä voidaan määrätä seuraamukseksi enintään

20 päiväsakon suuruinen sakkorangaistus ja menettämisseuraamus sille, joka rikkoo:

12) rikoslain (39/1889) 23 luvun 3 ja 10 §:ää;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 21 päivänä kesäkuuta 2012

Pertti Hemmilä /kok